

vzema podobe iz prirode — čudovita lirika, svilenina pravljic — zlasti iz živalskega sveta. Pogovarja se s psom o najvišji lepoti, o pravici in krivici življenja, in konji so mu bližji od nesvetlih ljudi.

Dornik je tudi oblikovno zgoščen, zdržen in enoten. Nič fabulističnega reporterstva ni ostalo v njem, nič mu ni samo sebi namen, vse mu je krik iz stiske in bolečine, vse le vizija duše iz pesmi in sanj. Izraz mu je svež in živ, neprisiljen in čuvstven. Njegov stil razodeva originalnega in močnega literarnega oblikovavca in more služiti za primer zgledne proze. Pozna se mu dobra šola, ki jo je pisatelj sam označil tako-le: »To je šola Izidorja Cankarja: neusmiljenost do samega sebe, ljubezen in resnoba do umetnosti, četudi ostane le ena pesem, pa tista naj bo dobra —.« Te besede naj bi si zapomnil marsikdo izmed mladih, ki noče verjeti, da umetnosti ni — brez forme! Dornika je njegova askeza privedla do umetniške višine, tako da ga moramo po tej zbirki prištevati med prve in najodličnejše slovenske noveliste.

France Vodnik

Sedem mladih slovenskih pisateljev. Uredil A. Krošl. Krekova knjižnica 3. Delavska založba. Ljubljana, 1930.

Po mrtvilu v našem literarnem življenju izza nekaj let opazamo v zadnjem času zopet večjo živahnost. Seveda so dali ta sunek zopet mladi, ki vidno prodirajo v vseh smereh sodobnega kulturnega življenja. Razveseljivo je zlasti dejstvo, da smo v zadnjem času doživeli tudi prodor naše mlade proze, ki se je razvila razmeroma precej pozno, če pomislimo, da smo prve pesniške zbirke povojne generacije dobili že skoraj pred desetimi leti (A. Vodnik, T. Seliškar). To pa ima svoje vzroke predvsem v duševni usmerjenosti in v problematiki novih duhovnih iskanj mladega slovenskega rodu, ki je predvsem grebel in vrtal vase, da bi se znova približal osnovam človečnosti. Nujno in samoobsebi umevno je bilo, da se je vsled tega pri mladem rodu najprej in najbolj izrazilo ter svojstveno razvila lirika. A dočim je sodobna, to je povojna slovenska lirika skoraj vsa, kolikor je je, izraz in delo mlade generacije, je treba za prozo tega rodu vendarle reči, da je šele v zadnjem času mogoče opaziti vidne uspehe mlajših, posebno nekaterih manj znanih prozaistov.

Toda tudi ti so veliko manj revolucionarni in samonikli nego so bili naši povojni liriki. Zato so danes še vedno najizrazitejši aktivni predstavniki slovenske proze in pripovedništva nekateri pisatelji starejše, nam predhodne generacije (Pregelj, Bevk, J. Kozak).

A ne le revije, tudi založništva se danes morejo že okoristiti z deli mladih, ki kljub vsemu obetajo mnogo. V tem oziru pomeni razveseljiv pojav tudi zbirka »Sedem mladih slovenskih pisateljev«, ki je izšla v delavski založbi »Krekove knjižnice«. Razen pričujoče zbirke novel je založba, ki si je nadela nalogo, izdajati predvsem spise socialno usmerjenih pisateljev, v minulem letu izdala v prevodu »Proletarske novele« (Martin Andersen Nexö) in moderno socialno legendo »Sv. Boštjan iz predmestja« (Franz Herwig). Na splošno je treba reči, da vrši založba važno kulturno delo, ker vzgaja okus za lepo knjigo zlasti med našim proletarskim občinstvom.

Zdi se, da je tudi urednika pričujoče zbirke (A. Krošl) vodila predvsem želja, da bi zbral dokaze mlade slovenske socialne tvornosti. To se mu pač ni posrečilo in sicer prvič že zato ne, ker je socialnost zastopanih avtorjev najmanj vidni pozitivum knjige, ne glede na to, da je izbera bila več ali manj slučajna, nepopolna, a razen tega tudi ne najboljša. Zato je knjiga kot celota zgrešena in neenotna ter nas more zanimati le še zaradi umetniške pomembnosti ali nepomembnosti posameznih avtorjev. Njena upravičenost in tudi vrednost je prav v tem, da smo iz nje spoznali nekaj resnično nadarjenih in obetajočih prozaistov.

Verjamem v tri, le-ti so najmočnejši: Mirko Javornik, Rudolf Kresal in Mihael Kranjec. Zlasti prvega »Balada o cigareti« priča o resnem umetniškem prizadevanju po svoji zgoščenosti, osredotočenosti in umetniški neoviranosti v načinu prikazovanja. Zanimiva je tudi zato, ker smo v tem delcu dobili prvi zgled čiste epike med najmlajšimi. Pravega poeta razodeva tudi lirična črtica »Osem ur življenja.« Dasi ni tako strnjena, se je avtorju vendarle posrečilo ustvariti mirno soglasje med posameznimi deli, prav tako pa neprisiljeno in nesentimentalno podati tragično razzvočje med pesmijo in vsakdanjostjo življenja. Rudolf Kresal, ki je sicer znan tudi kot sposoben prevajalec, ima med

mladimi najdinamičnejši izraz. Enotnosti v kompoziciji sicer ne pozna, pri njem se svet razdeli na tisoč refleksov, ki pa jih veže v enoto napeta stopnjevanost občutja, ki ima nekaj sorodnega z vizionarnostjo ekspresionizma. »Noč na postaji« je tako majhen dogodek, pisatelju pa se je posrečilo odkriti nam njegovo strašno veličino. Mihael Kranjec bo mogoče nekoč dober pripovednik. Ima dar epične zasnove, snov zna razpletati na široko, prav tako je dober risar miljeja, tudi njegov slog je kljub lokalizmom precej gladek, dasi mu seveda še mnogo manjka do popolnosti. Sodim tudi, da bi bil moral »Smehljaj« podati v mnogo krajši in bolj strnjeni podobi.

Med ostalimi je najboljši Jože Kranjc. Njegovo »Pismo s sodnije« je nadarjeno in živahno pisano, moti pa prevelika refleksija in še bolj tendenčni zaključek, ki pokvari umetniški učinek. Refleksija je značilna tudi za Grahorja, ki piše sicer suho, vendarle krepko in ne brez iznajdljivosti. »Naš hlapec Lovro« je kljub temu umetniško nedovršeno delo, zlasti moti prevelika nejasnost in že zunanja, zgolj snovna neurejenost. Nered v organizaciji snovi je značilen tudi za M. Avsenaka, ki pa nam je v prozi simpatičnejši nego v liriki. Njegova »Cerkev sv. Boštjana« razodeva znake neizdelanosti zlasti proti koncu, ki je nemogoč. Toda vse to, se zdi, je bilo posledica napake v zasnovi. Pisatelj je zanimiv prav za prav samo zaradi nekaterih nazorov (ki pa bi jih bolje lahko povedal v eseju). Pripovedovanje gre pri njem vedno vzporedno z idejnimi osnovami spisa in neredko se epični stavek veže z miselno sentenco, ki naj bi nadomestila umetniško verjetnost. Napaka je tako že v tem, da je zgodba le ponazorilo idejnih temeljev, ne pa v sebi utemeljen umetniški organizem. Pa to naj bi še bilo, če bi bilo delo vsaj vsebinsko po svoji tendenci prepričevalno. Tako pa se je estetski napaki pridružilo še to, da je avtor naiven in neprepričevalen tudi kot ideolog. Prvič je njegova ideologija zgrešena z ozirom na milje, na sociološko ozadje spisa — kje pa se morejo kdaj na kmetih vršiti take-le stvari? Razen tega pa je nejasna tudi podoba bolnice v antitezi socialne bede in — zdravja. Zdi se, da je tukaj besedno nasprotje povzročilo miselni nered.

Najmanj nas je prepričal Peter Ko-

v a č. Njegova uvodna pesem je občuten disakord v knjigi. A tudi njegova proza se niti po vsebini niti v načinu pripovedovanja še nikjer ni dvignila nad literarno šablono.

France Vodnik

Neverov-Vuk: Taškent, kruha bogato mesto. Založba »Svobode«, Ljubljana, 1930.

Pisatelj iz nove dobe, ko ruska ideja bratstva doživlja nove oblike. Dostojevskij je v muziku našel pravir človečanstva, Neverovu je muzik top, trdosrčen in živalski, človeštvo je pri boljševiških komisarjih in rdečih funkcionarjih, človečanstvo se je preselilo v državne funkcionarje in urade, kjer ga prej v resnici ni bilo in ga v civiliziranih državah še sedaj ni. — Povest se razvija brez vsega lepotečja in učinkuje z golo predmetnostjo, kakor jo gleda in doživi siromašen deček, ki ob času lakote nastopi dolgo pot iz Rusije v Taškent, da dobi kruha in semena. In vendar je v povesti, ki hoče podati sliko trpke resničnosti, polno umetnosti. Življenje je ujeto v značilnih trenutkih, tako kot ga zna prijeti le stara tradicija, v Rusiji udomačena že od začetka 19. stoletja, da je umetnost v službi življenja, ne razveseljevanja.

Dr. J. Šilc

Dr. Henrik Tuma: Pomen in razvoj alpinizma. Založba »Turistični klub Skala. Tiskala Ljudska tiskarna v Mariboru, 1930.

1.

Na strani 149 Tumove knjige se nahaja sledeče mesto: »Dr. E. Hagenau v svoji razpravi ‚Alpinismus als Element der Kulturgeschichte‘ glede plezalstva navaja, da »plezalstvo kot športno vežbanje estetičnemu uživanju in duhovnemu življenju pušča dovolj prostora, je njegova glavna prednost pred drugimi športi. Vsebuje pa še druga plemenita jedra etične vrednosti: vztrajnost, prisotnost duha, pogum, premagovanje samega sebe prav tam, kjer je najtežje. Požrtvovalnost se pari s priljudnostjo, ošabnost izgine. Kjer človek ob človeku stoji pred nevarnostjo, uči nas skromnosti orjaška sila gorovja. Moderni človek zanaša v prirodo osebnost in nalado. Na nje velikosti, vzvišenosti, veličanstvu, neizprososti in svečanosti se oživlja. Zato je moderni člo-